

Dariusz Dybek

Bogusław Pfeiffer (12 maja 1960 - 20 września 2010)

Pamiętnik Literacki : czasopismo kwartalne poświęcone historii i krytyce literatury polskiej 102/2, 247-249

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

IV. K R O N I K A

ZMARLI

Pamiętnik Literacki CII, 2011, z. 2
PL ISSN 0031-0514

BOGUSŁAW PFEIFFER (12 maja 1960 – 20 września 2010)

Pamiętam pewien słoneczny letni dzień w 1995 roku. Chodziłem uliczkami Wenecji i nagle, zaskoczony, w tłumie zobaczyłem znajomą sylwetkę: pod jednym z mostów włoskiego miasta siedział ktoś wysoki, lekko przygarbiony, bardzo podobny do Bogdana... Nie byłem pewien, czy to on, bo brakowało mu nieodłącznej torby „monterskiej”, wypełnionej książkami i albumami. Po chwili okazało się, że mimo wszystko to Bogusław Pfeiffer, kolega z Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, co więcej, kolega z gabinetu – siedzieliśmy parę lat

Bogusław Pfeiffer

„biurko w biurko”, ale od kilkunastu tygodni nie widzieliśmy się z powodu różnych terminów zajęć, więc los sprawił, iż spotkaliśmy się daleko od Wrocławia.

Domyśliłem się, że do Wenecji przywiodła go fascynacja malarstwem, przyjaźniliśmy się bowiem wtedy już kilka lat. A poznałem go w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, gdzie od 1986 r. pracował w Dziale Starych Druków. Właśnie – pracował, gdyż niemal zawsze widziałem tego szczupłego okularnika nad książkami, współtworzącego katalog ossolińskich poloników barokowych albo robiącego notatki z opasyłych tomów. Kilka razy musiałem skorzystać z jego po-

mocy i od razu dostrzegłem, że to nie przypadkowy człowiek w przypadkowym miejscu: doskonale orientował się w twórczości dawnej i potrafił o niej świetnie opowiadać. Dowiedziałem się, że to m.in. efekt ukończenia wrocławskiej polonistyki, ale również poznawania w trybie studiów indywidualnych – historii sztuki. Styk tych dwóch dziedzin okazał się głównym polem zainteresowania w całej działalności naukowej Bogusława Pfeiffera. Po części tego dotyczyła jego obroniona w 1985 r. rozprawa magisterska, napisana w Instytucie Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego pod kierunkiem prof. Ludwiki Ślękowej. Praca ta zatytułowana była „*Pobożne pragnienia*” Teodora Lackiego – pierwszy przekład utworu emblematycznego Hermana Hugona „*Pia desideria*”. Już jako bibliotekarz Bogusław Pfeiffer wydał ów tekst w półroczniku Zakładu Narodowego im. Ossolińskich „*Ze Skarbcza Kultury*”. Tak w 1987 r. zadebiutował uczony, który przez następne lata będzie badał twórczość XVI–XVIII wieku. Jego wczesne artykuły poświęcone Teodorowi Lackiemu i Janowi Jurkowskiemu pozwoliły mu w 1991 r. wrócić do gmachu instytutu, w którym do niedawna studiował. Boguś (bo tak go wszyscy nazywaliśmy) „porzucił” zatem po niemal 5 latach bibliotekę. Użyłem cudzysłowu, bo przecież nigdy tak naprawdę nie rozstał się z Ossolineum – można go było tam spotkać często, gdy poszukiwał materiałów do kolejnych prac. I nie porzucił też nigdy książek (wspomniałem o wypchanej nimi torbie), które czytał z zapalem, by następnie o nich pisać. A od początku w jego pisaniu dostrzec można było charakterystyczne cechy: pragnienie dogłębnego poznawania świata naszych przodków, dociekliwość, skrupulatność, ale również pokorę, nakazującą nie przerywać poszukiwań. Widać to m.in. w rozprawie doktorskiej przygotowanej podczas zatrudnienia w Ossolineum i na Uniwersytecie Wrocławskim. Doktorat, pisany również pod kierunkiem prof. Ślękowej, został obroniony w r. 1994, a rok później ukazała się jego książkowa wersja pt. *Alegoria między pochwałą a naganą. Twórczość Jana Jurkowskiego (1580–1635)*. Monografia pilzneńskiego autora potwierdziła rzetelne przygotowanie historyka literatury, bo został uhonorowany nagrodą Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za dociekliwość i spełnianie wysokich standardów naukowych. Poza publikacją rozprawy doktorskiej Bogusław Pfeiffer drukował efekty swych ówczesnych badań np. w „*Pamiętniku Literackim*”, „*Pracach Literackich*”, „*Napisie*”, prowadził także zajęcia bardzo cenione przez studentów za rzeczowość i erudycyjność. Jednak ów doktor nauk humanistycznych nie był – jak by to określił Mikołaj Rej – człowiekiem tylko „skóry i pergaminu”. Pamiętam, że potrafił godzinami dowcipnie opowiadać o swoim przedbibliotekarskim życiu spędzanym czy to w wojskowych koszarach, czy w szpitalach, ale też o fascynacji muzyką poważną (zwłaszcza Bachem i Mozartem) i... uzbrojeniem polskiej armii.

W roku 1999 nastąpiła kolejna zmiana – Bogusław Pfeiffer objął stanowisko adiunkta na Uniwersytecie Zielonogórskim. Tam przygotował swoją następną książkę, zresztą do pewnego stopnia kontynuującą problematykę zapoczątkowaną już w *Alegorii*. Zmierzył się bowiem, i to z oczywistym sukcesem, z próbą stworzenia syntezy dotyczącej symbolicznych sposobów przedstawiania państwa i władcy w literaturze oraz sztukach plastycznych odrodzenia i baroku. Praca zatytułowana *Caelum et Regnum. Studia nad symboliką państwa i władcy w polskiej literaturze i sztuce XVI i XVII stulecia* ukazała się w 2002 r. i była ukoronowaniem kilkuletnich badań, w których trakcie spenetrowane zostały zasoby bibliotek nie

tylko w Polsce. Rozprawa doczekała się świetnych recenzji, a Rektor Uniwersytetu Zielonogórskiego oraz władze Polskiego Towarzystwa Heraldycznego uhonorowali jej autora swymi nagrodami.

Jesienią 2003 Bogusław Pfeiffer zdał kolokwium habilitacyjne przyjęte przez Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i w 2004 r. otrzymał tytuł doktora habilitowanego. Nie spoczął jednak na laurach i od razu zabrał się do zbierania materiałów (również za granicą, m.in. w Wiedniu, gdzie przebywał na stypendium sfinansowanym przez Fundację Lanckorońskich z Brzezia) do kolejnego dzieła. Miało ono być dalszym ciągiem rozważań zawartych w książce habilitacyjnej, poszerzającym jednak zakres zainteresowań o XVIII wiek. Oświecenia dotyczyły też artykuły pisane już po przeniesieniu się w 2005 r. do Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie, gdzie Bogusław Pfeiffer prowadził również chętnie wybierane – przez pragnących uzyskać dogłębną wiedzę studentów – zajęcia z literatury staropolskiej oraz seminaria magisterskie. Prace poświęcone wyobrażeniom państwa i króla w sztuce polskiej czasów Stanisława Augusta Poniatowskiego złożyć się miały na ostatni z obszernych monograficznych tekstów poświęconych zagadnieniu obrazowania władzy w literaturze dawnej. I, na szczęście, zawarte zostały w rozprawie zatytułowanej wstępnie *Rex et Patria. Temat władcy, narodu i ojczyzny w polskiej literaturze i sztuce XVIII stulecia*. Niestety, Bogdan nie doczekał jej wydania – zmarł nagle 20 IX 2010 w Warszawie, a 29 IX tegoż roku został pożegnany na wrocławskim cmentarzu przez rodzinę, a także przyjaciół i znajomych z Wrocławia, Zielonej Góry i Częstochowy.

Rex et Patria ukaze się więc jako dzieło pośmiertne. Zostanie ono wydane w r. 2011, a ostatecznej redakcji podjęła się dr Aleksandra Oszczęda z Instytutu Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego. Właśnie z nią miał Boguś podjąć kolejny temat w swoich naukowych badaniach – planowali wspólnie opublikować pisma Stanisława Grochowskiego. W ten sposób, dokonawszy eksploracji niemal całej literatury dawnej (a warto jeszcze wspomnieć, że Bogusław Pfeiffer umiał wychodzić poza tę granicę i badać np. twórczość E. Orzeszkowej), powróciłby do ulubionego baroku. Nie zdążył tego zrobić, a wiem, że jego pracowitość i bardzo duża wiedza dałyby efekt w postaci wzorcowej edycji dzieł jezuickiego poety. Będzie musiał ją wykonać kto inny...

Dariusz Dybek

(Uniwersytet Wrocławski – University of Wrocław)

Abstract

BOGUSŁAW PFEIFFER: OBITUARY

Bogusław Pfeiffer was a prematurely deceased scholar associated with Wrocław, Zielona Góra, and Częstochowa, where he researched in Old-Polish literature, with special regard to the relationship of literature and art (mainly fine arts), and symbolic depictions of state and power in literature and iconography.